

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 4/18
Λουξεμβούργο, 18 Ιανουαρίου 2018

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση C-528/16
Confédération paysanne κ.λπ. κατά Premier ministre και ministre de
l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt

Κατά τον γενικό εισαγγελέα Bobek, οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει η οδηγία για τους γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς δεν ισχύουν, κατ' αρχήν, ως προς τους οργανισμούς που προκύπτουν από μεταλλαξιγένεση

Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να λαμβάνουν μέτρα για να ρυθμίζουν ζητήματα σχετικά με τους οργανισμούς αυτούς, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούν τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης

Η «οδηγία για τους ΓΤΟ»¹ ρυθμίζει τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) στο περιβάλλον και τη διάθεσή τους στην αγορά εντός της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, για τους οργανισμούς που καλύπτονται από την ως άνω οδηγία χορηγείται άδεια μόνον κατόπιν αξιολόγησης του περιβαλλοντικού κινδύνου. Προβλέπονται επίσης, σε σχέση με τους οργανισμούς αυτούς, υποχρεώσεις όσον αφορά την ανιχνευσιμότητα, την επισήμανση και την παρακολούθησή τους. Εντούτοις, η οδηγία δεν εφαρμόζεται σε οργανισμούς που προκύπτουν από ορισμένες τεχνικές γενετικής τροποποίησης, όπως η μεταλλαξιγένεση (εξαίρεση της μεταλλαξιγένεσης). Εν αντιθέσει προς τη διαγένεση, η μεταλλαξιγένεση δεν ενέχει, κατ' αρχήν, εισαγωγή ξένου DNA σε ζωντανό οργανισμό. Συνεπάγεται, ωστόσο, μεταβολή του γονιδιώματος ενός ζωντανού είδους. Τεχνικές μεταλλαξιγένεσης έχουν καταστήσει δυνατή τη δημιουργία ποικιλιών σπόρων με στοιχεία ανθεκτικά σε επιλεκτικό ζιζανιοκτόνο.

Η Confédération paysanne είναι γαλλική γεωργική ένωση η οποία υπερασπίζεται τα συμφέροντα της γεωργίας μικρής κλίμακας. Από κοινού με οκτώ ακόμη ενώσεις, προσέφυγε ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) βάλλοντας κατά της γαλλικής ρύθμισης με την οποία μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη η οδηγία για τους ΓΤΟ². Υποστηρίζουν ότι οι τεχνικές μεταλλαξιγένεσης έχουν εξελιχθεί συν τω χρόνω. Πριν από την έκδοση της οδηγίας για τους ΓΤΟ το 2001, εφαρμόζονταν μόνο συμβατικές ή τυχαίες μέθοδοι μεταλλαξιγένεσης in vivo σε ολόκληρα φυτά. Στη συνέχεια, με την τεχνική πρόοδο, εμφανίστηκαν νέες τεχνικές όπως μέθοδοι στοχευμένης μεταλλαξιγένεσης, οι οποίες χρησιμοποιούνται ώστε, μέσω συγκεκριμένης μετάλλαξης σε ένα γονίδιο, να προκύπτει, παραδείγματος χάρη, προϊόν ανθεκτικό σε ορισμένα μόνο ζιζανιοκτόνα. Η Confédération paysanne και οι λοιπές ενώσεις θεωρούν ότι η χρήση ποικιλιών σπόρων που είναι ανθεκτικές σε ζιζανιοκτόνα και προκύπτουν με μεταλλαξιγένεση εγκυμονεί τον κίνδυνο να προκληθεί σημαντική βλάβη στο περιβάλλον και στην υγεία του ανθρώπου και των ζώων.

Στο πλαίσιο αυτό, το γαλλικό Conseil d'État ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει το ακριβές πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τους ΓΤΟ, και ειδικότερα την έκταση, τη ratio και τα αποτελέσματα της εξαίρεσης της μεταλλαξιγένεσης, καθώς και να εκτιμήσει το κύρος της. Το Δικαστήριο καλείται επίσης να διευκρινίσει πώς πρέπει η πάροδος του χρόνου και η συνακόλουθη εξέλιξη των τεχνικών και των επιστημονικών γνώσεων να επηρεάζουν την ερμηνεία και την εκτίμηση του κύρους της νομοθεσίας της Ένωσης, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της προφύλαξης.

¹ Οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2001, L 106, σ. 5).

² Η σχετική εθνική ρύθμιση ορίζει ότι οι υποχρεώσεις οι οποίες επιβάλλονται ως προς τους ΓΤΟ δεν ισχύουν για τους οργανισμούς που προκύπτουν από μεταλλαξιγένεση.

Στις σημερινές του προτάσεις, ο γενικός εισαγγελέας Michal Bobek διατυπώνει κατ' αρχάς την εκτίμηση ότι **οργανισμός που προκύπτει από μεταλλαξιογένεση μπορεί να αποτελεί ΓΤΟ εφόσον πληροί τα ουσιαστικά κριτήρια της οδηγίας για τους ΓΤΟ**³. Παρατηρεί ότι η εν λόγω οδηγία δεν απαιτεί να έχει εισαχθεί ξένο DNA σε οργανισμό, προκειμένου αυτός να χαρακτηριστεί ως ΓΤΟ, αλλά αναφέρει απλώς ότι το γενετικό υλικό πρέπει να έχει τροποποιηθεί κατά τρόπο που δεν συμβαίνει φυσιολογικά. Η αόριστη αυτή διατύπωση σημαίνει ότι οργανισμοί που προκύπτουν με μεθόδους διαφορετικές από τη διαγένεση μπορεί να εμπίπτουν στον ορισμό του ΓΤΟ. Επιπλέον, θα ήταν παράλογο να εξαιρούνται από την εφαρμογή της οδηγίας ορισμένοι οργανισμοί που προκύπτουν με μεταλλαξιογένεση, αν οι οργανισμοί αυτοί δεν ήταν δυνατό, ευθύς εξαρχής, να χαρακτηριστούν ως ΓΤΟ.

Ο γενικός εισαγγελέας εξετάζει, εν συνεχεία, αν η εξαίρεση της μεταλλαξιογένεσης, η οποία προβλέπεται στην οδηγία για τους ΓΤΟ, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καλύπτει όλες τις τεχνικές μεταλλαξιογένεσης ή μόνον *ορισμένες* από αυτές. Κατά την άποψή του, η μόνη διάκριση η οποία έχει σημασία προκειμένου να αποσαφηνιστεί το πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης της μεταλλαξιογένεσης έγκειται στην επιφύλαξη που διατυπώνεται στο παράρτημα I Β, δηλαδή στο κατά πόσον η τεχνική «περιλαμβάνει τη χρήση ανασυνδυασμένων μορίων νουκλεϊκού οξέος ή ΓΤΟ εκτός αυτών που παράγονται από μεταλλαξιογένεση ή σύντηξη φυτικών κυττάρων οργανισμών οι οποίοι μπορούν να ανταλλάξουν γενετικό υλικό με παραδοσιακές μεθόδους αναπαραγωγής». Επομένως, **οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει η οδηγία για τους ΓΤΟ δεν ισχύουν για τις τεχνικές μεταλλαξιογένεσης υπό την προϋπόθεση ότι αυτές δεν ενέχουν χρήση ανασυνδυασμένων μορίων νουκλεϊκού οξέος ή άλλων ΓΤΟ εκτός εκείνων που παράγονται με μία ή περισσότερες από τις απαριθμούμενες στο παράρτημα I Β μεθόδους.**

Ο γενικός εισαγγελέας υπογραμμίζει ότι ούτε το ιστορικό θέσπισης ούτε η εσωτερική λογική της οδηγίας για τους ΓΤΟ στηρίζουν τον ισχυρισμό ότι η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να εξαιρεθούν αποκλειστικώς οι *ασφαλείς* τεχνικές μεταλλαξιογένεσης ως είχαν το 2001. Κατά τη γνώμη του, μια γενική κατηγορία υπό την ονομασία «μεταλλαξιογένεση» πρέπει λογικά να περιλαμβάνει όλες εκείνες τις τεχνικές οι οποίες θεωρείται, κατά την κρίσιμη για τις ανάγκες της συγκεκριμένης υπόθεσης χρονική στιγμή, ότι εντάσσονται στην ως άνω κατηγορία, άρα και τις νέες τεχνικές.

Ακολουθώντας, ο γενικός εισαγγελέας εστιάζει στο αν τα κράτη μέλη επιτρέπεται να προχωρήσουν πέρα από τα οριζόμενα στην οδηγία για τους ΓΤΟ και να αποφασίσουν ότι πρέπει να ισχύουν για τους οργανισμούς που προκύπτουν από μεταλλαξιογένεση είτε οι υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από την οδηγία είτε αμιγώς εθνικοί κανόνες. Θεωρεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, προσθέτοντας την εξαίρεση της μεταλλαξιογένεσης στην οδηγία, δεν θέλησε να ρυθμίσει το ζήτημα σε επίπεδο Ένωσης. Ως εκ τούτου, το ρυθμιστικό πεδίο παραμένει ελεύθερο και **τα κράτη μέλη μπορούν**, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούν τις γενικές υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης, **να νομοθετούν όσον αφορά τους οργανισμούς που προκύπτουν από μεταλλαξιογένεση.**

Όσον αφορά το **κύρος της εξαίρεσης της μεταλλαξιογένεσης**, ο γενικός εισαγγελέας αναγνωρίζει ότι ο νομοθέτης οφείλει να διασφαλίζει ότι οι διάφορες ρυθμίσεις είναι, σε εύλογο βαθμό, επικαιροποιημένες. Το καθήκον αυτό καθίσταται πιο επιτακτικό σε τομείς και θέματα που καλύπτονται από την αρχή της προφύλαξης, οπότε το κύρος μιας πράξης του δικαίου της Ένωσης όπως η οδηγία για τους ΓΤΟ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο με γνώμονα τα δεδομένα και τις γνώσεις που υπήρχαν κατά την έκδοσή της, αλλά λαμβάνοντας επίσης υπόψη το καθήκον να διατηρείται η νομοθεσία επικαιροποιημένη σε εύλογο βαθμό.

Εντούτοις, **ο γενικός εισαγγελέας καταλήγει ότι δεν συνάγεται από το γενικό καθήκον επικαιροποίησης της νομοθεσίας (σε συνδυασμό, εν προκειμένω, με την αρχή της**

³ Βλ. άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας για τους ΓΤΟ: το άρθρο αυτό ορίζει ότι ως ΓΤΟ νοείται ο «οργανισμός, εξαιρουμένων των ανθρώπινων όντων, του οποίου το γενετικό υλικό έχει τροποποιηθεί κατά τρόπο που δεν συμβαίνει φυσιολογικά με τη σύζευξη ή/και το φυσιολογικό ανασυνδυασμό». Κατά την ίδια διάταξη, για τους σκοπούς του εν λόγω ορισμού: (α) γενετική τροποποίηση επιτυγχάνεται οπωσδήποτε με τις τεχνικές οι οποίες απαριθμούνται σε ένα παράρτημα της οδηγίας, ενώ (β) οι τεχνικές που απαριθμούνται σε ένα άλλο παράδειγμα δεν θεωρείται ότι επιφέρουν γενετική τροποποίηση.

προφύλαξης) οποιοδήποτε στοιχείο που να θίγει το κύρος της εξαίρεσης της μεταλλαξιογένεσης.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο. Έργο του γενικού εισαγγελέα είναι να προτείνει στο Δικαστήριο, με πλήρη ανεξαρτησία, νομική λύση για την υπόθεση που του έχει ανατεθεί. Η υπόθεση τελεί υπό διάσκεψη στο Δικαστήριο. Η απόφαση θα εκδοθεί αργότερα.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα να υποβάλουν στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά αυτή, λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, ομοίως, άλλα εθνικά δικαστήρια ενώπιον των οποίων ανακύπτει παρόμοιο ζήτημα.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) των προτάσεων δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα CURIA κατά την ημερομηνία αναπτύξεώς τους

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από την ανάπτυξη των προτάσεων διατίθενται από το «[Europe by Satellite](#)» ☎ (+32) 2 2964106